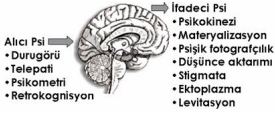

Parapsikoloji bilimsel yöntemi ve uygulaması tartışılan birçok konuyu inceler. Bu alanda biliminsanlarından çok şarlatanların sesi çıkar. Toplum önünde genellikle popüler olmaları nedeniyle şarlatanlar bulunur. Biliminsanlarının sesinin az çıkmasından dolayı yanıtlardan çok sorulardan oluşan bir konudur. Parapsikoloji, tıpkı metafizik gibi kenarda olan ve tam bilim olarak olgunlaşmamış bir çalışma alanıdır. Kelime anlamı olarak psikolojinin ötesinde, ardında, kenarında bulunan manasındadır.

Parapsikoloji başlığı altında, durugörü (clairvoyance), telepati, psikokinezi, öngörü (precognition), bedensiz ölü ruhlarla bağlantı kurma (spiritüalizm), ruh göçü (reenkarnasyon) sayılabilir. Bunlar içinde durugörü; farklı zaman ve mekânlarda oluşan olaylarla ilgili bilgiyi, normal insanlardan farklı olarak bilebilmek, hissedebilmedir. Telepati, toplumda daha iyi bilinen bir kavramdır ve düşünce iletişimi, bir zihinden diğerine doğrudan içsel deneyime ait bilgi iletimi olarak tanımlanır. Öngörü ise, gelecekte olabilecek olayları, zamanı gelmeden önce, belli bir eğri içinde kalarak gerçekleşme zamanını da doğru olarak tahmin edebilmektir. Bu nedenselliğe karşı çıkar ve “etki”nin, “neden”inden önce olduğu anlamına gelir. Retrokognisyon, uzak geçmişteki bir olayın algılanması olarak açıklanır.

Parapsikoloji Neden Bilim Olamıyor?

Birçok bilimci ve felsefeci, açık ve net bir şekilde parapsikolojiyi bilim olarak kabul etmezler. Bilim olarak kabul edilmemesinin nedeni; belirli temel bilimsel varsayımları ihlal etmesi, tekrarlanabilir deneyler üretememesi, deney üretse bile ortaya çıkan sonuçların bilimin diğer temel ilkeleriyle çelişmesi, ortaya çıkan etkilerin nasıl ya da niçin ortaya çıktığına dair tutarlı bir teori oluşturulamaması ve belki de en önemlisi “gizli bilim” ile ilişkili olmasıdır. Bunlara ek olarak da, maddi destek diğer bilim dallarına göre parapsikoloji alanında çok azdır. Daha çok bireysel çaba ile yürütülen araştırmalarla desteklenir. Yine, bu alandaki aktif araştırmacıların %20’sinden daha azı akademik eğitim almıştır.

Bu konuda ciddi eğitim veren akademik kurumların sayısı da azdır. Eğitim veren yerler arasında; Rhine Araştırma Merkezi, ABD'de bu konu üzerinde eğitim vermektedir. Yine Utrecht Üniversitesinde on-line parapsikoloji kursu verilmektedir. Bazı üniversitelerde ise parapsikoloji eğitimi diğer bilim dalları içerisinde, seçmeli olarak yer almaktadır. Örneğin, Franklin Pierce Koleji (New Hampshire) psikoloji öğrencileri isterlerse bu konuda seçmeli ders alabilmektedirler. İngiltere'de en azından beş üniversite bu konuyu psikoloji eğitiminin bir parçası haline getirmiştir. Bu üniversiteler arasında Edinburgh Üniversitesi (Arthur Koestler Parapsikoloji Bölümü), Liverpool Hope ve John Moores Üniversitesi, Northampton ve Coventry Üniversitesi sayılabilir. Bazı diğer İngiliz üniversiteleri ise diğer paranormal olaylar konusunda eğitim vermektedirler; Goldsmiths Koleji psikoloji bölümü, Londra ve Huddersfield Üniversitesi davranış bilimleri bölümü gibi. ABD'de California'da Palo Alto'da Transpersonal Psikoloji Enstitüsü'nde parapsikoloji konusunda kurs verilmektedir. San Francisco'da Saybrook Enstitüsü'nde de uzaktan eğitimin bir parçası olarak parapsikoloji eğitimi verilmektedir.

Sorun nerede?

1. Tekrar sorunu

Bilimde, bir olgu çeşitli araştırmalarda tekrar tekrar gösterilmedikçe doğrulanmış kabul edilmez. Dolayısıyla, parapsikolojiye yöneltilen en önemli eleştiri, başka araştırmacılarla ortaya konulabilecek önemli bir psi kanıtı bulunamamasıdır. Bu soruya yanıtı parapsikoloji, meta analiz tekniğiyle verdi. Bu istatistik tekniği, belirli bir olguyla ilişkili birikmiş araştırmaları tek bir deney olarak, her araştırmayı ise tek bir gözlem olarak değerlendirir. Böylece, pozitif yönde sonuçlar sağlayan her bir araştırma göz ardı edilecek yerde, olgunun geçerliliğine ve güvenilirliğine katkıda bulunur. 1989 yılında Foundations of Physics dergisinde Dean Radin ve Roger Nelson'un kaleme aldıkları bir meta analizde, 1959-1987 arası yapılan 597 PK deneyi değerlendirilmiş ve deneylerin bilimsel açıdan eksiksiz yapıldığı iddia edilmiştir. Radin ve Nelson, ortalama büyüklüğü %0,02 olan bir PK etkisinin var olduğunu ve bunun olumsuz deneyler veya yetersiz deney tasarımı ile açıklanamayacağını öne sürdüler. Özellikle, Princeton deneylerinde, bütün deneklerden elde edilen sonuçlardan ulaşılan PK etkisinin, şans sonucu ortaya çıkma ihtimalinin milyonda bir olduğunu öne sürdüler.

2. Yetersiz denetim

Parapsikolojik araştırmalara yapılan ikinci eleştiri, deneylerin her zaman değilse de sıklıkla yetersiz denetim ve koruma koşullarında yapılmasıdır. Yöntemsel yetersizlikler tüm bilimlerin en önemli sorunudur. Ancak, parapsikolojinin tarihi, eleştirisel olarak incelendiğinde çöken sonuçlarla doludur. Parapsikolojiye yöneltilen eleştiri, yetersiz bir biçimde denetlenen araştırmaların genellikle olumlu sonuçlar verdiği, ancak daha iyi denetim ve koruma sağlanırsa sağlanmaz bu sonuçların ortadan kalktığıdır. Bir deneyde kusur tespit edildiğinde, bu deneyin pozitif bir sonucun ortaya çıkmasına katkıda bulunmadığını öne sürmek ikna edici olmaz. Tek çare, deneyi doğru koşullarda tekrarlamaktır.

3. Dosyalama sorunu

Yapılan deneylerde gerçek bir etki olmasa bile, rastlantısal olarak pozitif bir sonuç elde etme ihtimal dâhilindedir. Bu pozitif sonuç, daha önemli ve ilgi çekici olacağından bilim dünyasına ulaştırılmak için yayımlanacaktır. Ancak, beklenen sonuçlar elde edilmediğinde bunlar yayımlanmayacaktır. Dolayısıyla bu konuda araştırma yapan insanlar negatif sonuçlar veren araştırmalardan habersiz kalacaktır. Bilinen araştırmaların veri tabanları, pozitif araştırmaları

yayımlama yönelik ciddi bir eğilim taşır. Bu, bilimin her alanında geçerlidir ve buna bilim dünyasında dosyalama sorunu denir. Bu sorunu çözmek gerçekten zordur. Çünkü “bilinmeyen”, dergilere yayımlanması için gönderilmeyen veya gönderildiği halde negatif sonuçları olduğundan yayımlanmayan araştırmaların ne kadarının dosyalar halinde terk edildiğini bilmek olanaksızdır. Bu durum kabaca şuna benzer, lotoda kazanacağını söyledikten sonra kazanan kişi basında öne çıkarılır. Benzer önsezilere kapılıp da kazanamayan binlerce kişinin durumu bilinmez ve bunlar dosyalarda kalır.

Sonuç

Toplumsal düşüncede psi bulguları kişisel deneyimler ve anekdotlardan ibarettir. Bu türden bulgular bilim açısından ikna edici değildir. Deneylere toplu halde bakıldığında, hepsini karşılaştırıp ortak bir sonuca varmak zordur. Biliminsanlarının çoğu, olağandışı iddiaların olağandışı kanıtlar gerektirdiğine inanır. Olağandışı ise bir derece sorundur. Düşünce iletişimi ya da aktarımı (telepati) çoğumuza psikokineziden daha az olağandışı görünür, çünkü uzaklıklar arası bilgi iletişimi bize daha bildik gelir. Televizyonun görüntüleri odamıza nasıl getirdiğini bilmesek de, bunun gerçekliğine inanırız.

Her ne olursa olsun parapsikoloji üzerine yapılan çalışmalar, bilim felsefesi, zihin felsefesi ve bilincin doğasının anlaşılmasına yardım edecektir ve yaşadığımız çevre ile ilişkimizi ortaya koyacaktır. Belki de evrene bakış açımızı değiştirecektir. Ancak, öncelikle bu çalışmaların hobi çalışmacıların elinden alınıp, bilimsel zemin içine konması gerekir.